

Co si to ten učitel dovoluje?

Rozhovor s Michalem Stonem

Můj divadelní guru, otec, režisér, vedoucí dramataku, kamarád a vzor. Díky jeho pomoci jsem se zázračně hladce dostal na DAMU a k jeho tématům, úvahám i praktickým se pravidelně vracím jak ve svém „profesním“, tak i osobním životě. Abych se nenudil a nesklouzl k jistotě a předvídatelnosti, hned na začátku rozhovoru se mi porouchal diktafon a prvních plodných dvacet minut skončilo někde v nenávratnu. Reprodukovat těchto dvacet minut si netroufnu a ani nejsem schopen. Zkoušeli jsme je po zjištění situace reprodukovat s Michalem, ale jednou řečené věci nejdou o půl hodiny později říct znova, protože zní banálně a cesta k nim už není tak přirozená, jak byla. Takže pardon, vina je na straně mé a aplikace diktafonu iOS. Následuje rozhovorový freestyle, něco jsem vydoloval rozhovoru následujícího, něco z hlavy. Ach jo.

Michale, je pro tebe něčím Mladá scéna specifická?

Je. Je pro mě zajímavá tím, že lektorský sbor, který je sem každý rok zvaný - a je to v podstatě pravidlo, ať je to jakýkoliv lektorský sbor - je vždy sborem tvůrců hledačů. A oni ví, co to znamená hledat, co to znamená pokoušet se porozumět si se světem.

Dáš mi nějaký konkrétní příklad?

Konkrétní ti nedám. Já to vidím na tom, jak ti lidé například reagují na představení. Dávají k dispozici svoji zkušenost, svoje nejistoty a objevy takovým způsobem, že to nejsou žádné pravdy, jak se má dělat divadlo. Otevírá se tu pozitivní fórum, kde můžeme vidět profesionály tak otevřeně věcem okolo, že se už dávno nejde za tím, co je správně a co špatně, ale jde o nějakou nabídku průvodcovství. A o to, že nám, vedoucím, tuhle možnost průvodcovství neubírají. A že my můžeme vést někde, kde to možná není tak probádané nebo to navenek nevypadá tak hezky, ale má to nějaký vývoj, společnou hodnotu, která nás společně posune dál.

A nemyslíš si, že je to trochu prokletí? Být učitel dramataku, který na jednu stranu vede dramataku, ale zároveň se snaží svoji tvorbu vyvíjet, aniž by ale bylo možné, aby jeho žáci ten vývoj mohli do celé šíře vnímat?

Může být. Ale taky nemusí. Ale mě zajímá, že to všechno, co se děje tobě i skupině, může být součástí tvorby. A teď to zní banálně, ale díky všem průserům a chybám může dojít k otevření vzájemné komunikace. Například tenhle rok jsme si v jedné skupině hrozně dlouho hráli s neuchopitelnými tématy, z nichž ve chvíli, kdy byla nutná nějaká jevištní prezentace, vzniklo něco, z čeho byli ostatní lektori vážně nasraní. „Co si to dovoluujete? Co si to ten učitel dovoluje?“ Teď to říkám trochu ošklivě, ale bylo nám řečeno, že to, co jsme vytvořili, prostě nesplňuje nic. Nemá to žádné základy divadla. Ono to divadelní bylo, ale ve chvíli předvedení pro diváka, který hledal základy divadelního jazyka, to tuhle potřebu nesplňovalo. A v podstatě to mohlo zvenku klidně vypadat tak, že ničím cizí děti. Strašně zajímavý byl ale další vývoj, jak celá skupina reagovala po první fázi. O co zvenku nejasnější totiž první fáze byla, o to propojenější a soustředěnější byla ta následující, která už vedla k něčemu divácky přijatelnějšímu a čitelnějšímu.

Já mám právé pocit, že když ambicí vedoucího není jenom nacvičit něco s dětmi a docházet s nimi k objektivně správným postupům, je to prostředí právě pro tebe jako vedoucího hrozně nevděčné. Ale zároveň díky tomu, že ty výsledky vznikají hrou, o níž jsi mluvil, jedná se vlastně naopak o bohatství, které si v české profesní úrovni tvůrci nedokáží dovolit.

Mohou, jenom my na to nejsme moc zvyklí. Zároveň je ale podle mě průser amatérského divadla, že najíždí na tenhle profesní systém a tu hru si už moc nedovoluje.

-ji-

Jednabáseň, ZUŠ Jižní Město, Praha 4: Jižní spojka

Nechceme z toho udělat koncert

Rozhovor se souborem Jednabáseň

Zajímalo by mě proč? Proč a jak jste k tomu došli?

Nám to připadalo jako docela aktuální problém, se kterým se v dnešní době setkávají lidé často. Hlavně lidé našeho věku, nebo spíše o trochu mladší, třeba patnáctiletí. Nechci teď urazit patnáctileté děti, ale některé prostě nejsou dost vyspělé a moc neví, do čeho jdou. Stejně jako Erika nevěděla, do čeho šla. My jsme to psali, když nám bylo patnáct, šestnáct. Psali jsme to v době, kdy se jednalo o naše vrstevníky, pak přišel Covid a od té doby jsme samozřejmě zestárlí. Teď je nám všem okolo osmnácti.

Je hra napsaná na základě nějaké vaší konkrétní zkušenosti? Stal se vaší inspirací nějaký konkrétní člověk, příběh?

Konkrétní úplně ne, ale setkali jsme se s tím různě, ať už na internetu, v rodině nebo od známých. Další inspirací byly skupinky pubertáků, co se schází v obchodních centrech. Potom jsme si o tom zjišťovali víc, dohledávali jsme informace, aby to nebyl výstřel do tmy, abychom měli podklady a neuráželi, spíše ukazovali na to, že to takhle občas chodí. Bohužel. Byla pro nás důležitá fáze Eričina života, kdy se rozhoduje o její budoucnosti a ona prostě neví, co dělat, je ztracená a nic nedopadá tak, jak chce.

Takže jste si hru napsali úplně sami?

Ano. Sepsali jsme to spojením několika našich rozhovorů, frází, útržků. Finální podobu nám vytvořila naše vedoucí. Sice se náš soubor za ty tři roky hodně proměnil, ale my všichni jsme zůstali z původního souboru. Lidí nám spíše odpadali. Kvůli tomu jsme to museli asi třikrát přepsat, ale psali jsme to všichni.

Takže v tomhle tvaru to existuje už tři roky?

Začali jsme to psát před covidem. Těsně než začala karanténa, jsme měli s tímhle tvarem jet na přehlídku. Od té doby jsme samozřejmě scénář změnili asi dvakrát, třikrát, ale ten nápad už máme dlouho.

Je pro vás ochrana přírody důležitou úrovní příběhu?

Moc ne, spíš to ten příběh doplňuje. Chtěli jsme, aby měli nějaké společné zájmy. My jsme sami spolu v dramaťáku už nějakou dobu a známe se dlouho, takže tam byla podobná podstata těch dvou skupin. Nechtěli jsme se dotýkat konkrétních institucí, proto jsme to nazvali takhle. Životní prostředí řeší asi každý, ale rozhodně se po večerech nebavíme o sbírání odpadků.

Jak moc jste přemýšleli nad výběrem hudby?

Hodně. Vycházeli jsme z naší sbírky hudby pro jiné hry, ale hledali jsme to dlouho. Hledáme vždycky hudbu bez textu a snažíme se, aby nebyla moc známá. Nechceme z toho udělat koncert, chceme aby ta hudba doplňovala hru.

-jak-

Jak to, že jsme si nevšimli?

Na počátku do tmy křičící obvinění a jedna zmalovaná holka, která se po scéně zmítá jako strom ve větru. Proč ji všichni opustili, proč nevidí řešení své situace? Tajemství jedné tragédie se pak odhaluje ve zpětném pohledu. Zanechává ovšem v divákovi nejistotu a spoustu otázek. Protože všichni známe ze svého okolí mladé lidi, kteří se rozhodli v zoufalství ukončit svůj život. Aniž bychom tušili proč...

Problematiku dospívání se všemi problémy, které mohou život zkomplikovat, ať už si je zavíní člověk sám, či jeho okolí (ale většinou kombinace obojího), ve své inscenaci Jižní spojka zkoumá soubor Jednabáseň ZUŠ Jižní Město Praha 4 v režii Evy Hodinové. Jedná se o inscenaci autorskou, kterou inspirovaly zájmy a zážitky protagonistů. Snaha vyznat se ve světě, ale také v sobě samém není snadná záležitost. A hranice mezi dobrem a zlem je neustále třeba zkoumat, a podlehnout lákání pochybné party je tak snadné.

A tak snad až modelově stojí v centru pozornosti „správná parta“ (jistě ne náhodou divákům naskočí přirovnání k Rychlým šípům), tedy oddíl ochránců přírody, kteří tráví společné chvíle diskusí nad ekologií světa a aktivním čištěním přírody. K nim svého času patřila i Erika (zajímavá, temperamentní Lea Boschat), která po rozvodu rodičů byla nucena odejít ze školy do učení a chytla se zde podivné party (takové Bratrstvo Kočičí pracky:-)), vyznávající módní značky a holdující rozmanitým neřestem i deliktům.

Půlhodinový příběh bohužel neposkytuje prostor k bližší charakteristice jednotlivých postav, ani neobjasňuje, jak se mohlo stát, že Erika dala přednost nesprávné partě (možná až mefistofelský motiv či lákavost temnoty á la Hvězdné války?), což ji odcizilo původním kamarádům a v konečném důsledku dohnalo až k sebevražednému pokusu.

Pokud se týká scénické podoby, soubor využívá v podstatě prázdné scény (možná by ani nebyly nutné přestavby kostek, na kterých sedí), a tím dává divákům prostor soustředit se na herecké výkony. Jejich autenticita je ovšem kolísavá, a ne vždy pro diváky přesvědčivá. Pokud

spolu protagonisté mluví o normálních teenagerských záležitostech, je vše OK. Ale jakmile do hry vstoupí ekologické - byť velmi zajímavé a filozoficky i poeticky poutavé - téma (viz vystresovaný strom), v němž je potřeba péče o přírodu či o jednotlivé její části srovnávána s nutností péče o lidské duše, nevyznívají složitá souvětí v ústech teenagerů příliš uvěřitelně. Konfrontovat tyto dvě roviny textu - realistickou a poetickou - není vůbec snadné a jednotlivci to zvládají jen občas. Takže chvílemi máme pocit, že zajímavou myšlenku spíše jen citují/deklamují, nežli by ji brali za svou. Když si na konci příběhu kolektivně přiznávají vinu za to, že včas neřešili (a dokonce ani nepostrehli) kritickou situaci své kamarádky, jejich repliky znějí sice upřímně, ale dosti obecně a jaksí odcizeně.

Přes konkrétní výtky je ovšem třeba velmi ocenit tento autorský projekt, který je zřetelně společným dílem celého kolektivu, a je přesně tím, co se do tematického okruhu Mladé scény hodí.

Jana Soprová

Vytrženo z diskuse

Berme tahle povídání jako společné zamyšlení se nad divadlem - jeho zákonitostmi. Nejde o to hodnotit, kdo co udělal líp nebo hůř. Nemusíte se obávat vyslovit kritický názor. Je to volná diskuse. Představení nám pomáhají zorientovat se. Budeme rádi, když se osmělíte: sběr názorů, dojmů, pocitů.

- Jsem moc rád za odvahu. Je to těžké téma na ztvárnění. V některých místech mi dialogy přišly „plasticky nastřelené“. Vykonstruované. V něčem to nebylo autentické. Čekal jsem vyústění, ale přišlo mi to utnuté.

- Předpokládám, že to bylo na základě knihy. Ne? Aha! Takže to bylo autorský. V tom případě to bylo moc hezký. - Konec, kdy mluví jakoby k Erice, byl možná příliš obecný. Takové typické věty, které už jsem hodněkrát slyšela a kvůli tomu mě tolik nezasáhly. Proto pro mě závěrečná scéna nebyla tak silná.

Sledovali jste to očima Eriky nebo party?

- Spíš se to točilo kolem jejího okolí. Sonda do pohledu skupiny. Mrzí mě, že jsme víc neviděli pohled té slečny. Její proměna by mě zajímala.

- To by mi třeba vadilo. Divák to vidí očima party, která nemá informace a skrze to vnímá odcizení Eriky.

Petr Váša: Odsejpalo to.. Jednoduchá, přehledná, úderná rafinovanost. U herectví mě mátl, že hrajete-li běžné každodenní situace, je to uvěřitelné a působivé, ale nefunguje to v okamžiku, kdy hrajete drama. Je to až patetické, škrobené. Máte to těžký, ale sami jste si to vybrali. Téma, první část: jak se to stane, že se někdo spustí? Sociální kontext nemusí být klíčový - musí tam být i nějaký vnitřní psychologický moment. Zdálo se mi, že jste skončili u sociálního kontextu a to mi přijde málo. Druhá část: co s tím dělat? Není to snadné. Metafora se stromem v závěru vypadala velice slibně. Mrzelo mě, že není rozvedená. Tyto dva momenty bych rozvinul.

Viktorie Čermáková: Líbilo se mi, že jste nepoužívali žádné věci a zaměřili se na to herectví. Pomohlo by vyřešit lépe příchody a odchody. Proměny situací jsou příliš vágní. Retardují, přestože je tempo inscenace dost rychlé. Bylo to svižné, krátké a cítila jsem se, že jste nám podtrhli nohy koncem. Skončilo to bez pocitu katarze.

Jiřina Lhotská: Dokážu si představit, že by tam nemusely

být ani ty bedničky. Fungovaly, aby jste si mohli sednout, ale nefungovaly jako divadelní znak. Nebyly tam vyloženě divadelní situace. Jinak uznávám. Asi jste si o tom museli hodně povídat..

Jana Soprová: Na jednu stranu je to kompilace vět z běžného života. Předpokládám, že to byl vklad herců. A pak je tam poeticko - ekologická linie: přirovnání ke stromu, a to je úplně jiný jazyk. Doporučila bych, abyste byli v herectví osobnější. Když jsme šli z večere a já vás poslouchala, jak si povídáte, tak to bylo ono.

Štěpán Pácl: Budu stručný. Ve čtyřicátých letech Bertolt Brecht napsal drama Zadržitelný vzestup Artura Uie. Je to o vzestupu Adolfa Hitlera a o tom, jak tomu šlo zabránit. V každé situaci dramatu byla možnost, jak ten vzestup zastavit. A to jsme mohli vidět u Jižní spojky. Ten problém není sebevražda sama o sobě, ale otázka: „jak to, že jsme tomu nedokázali zabránit?“ Zkoumáme, kde se nám jižní spojka rozpojila. Zdá se, že zachraňovat svět je jednodušší, než zachraňovat člověka, který je nám blízký.

Soubor: Chtěli jsme se věnovat tématu, které všem v souboru připadá důležité. Skoro každý měl ve třídě někoho, kdo skočil z okna nebo úplně vylítnul ze školy apod. Oni vždycky chtějí všechny usmrtit. Takže by hlavní postavu zabili, aby to byla Tragédie. Já se tomu snažím bránit. Takhle jsme to pomalu skládali.

-jam-

Na poslední chvíli, ZUŠ Ostrov: Mechanická mandarinka

To bylo distančně,
to se nepočítá

Rozhovor souborem Na poslední chvíli

Takže začneme.

- Já jenom nevím, jestli má jít Ondra za námi nebo ne.
- (*Ondra zpoza pultu*) A mám? To je poprvé, co se mě ptáte na můj názor.
- Protože mi posledně bylo vyčteno, když jsem řekla, že s námi rád „jen“ spolupracuješ. Od té doby už nikdy nemluví sama...

Všiml jsem si, že hlavní hrdinka u sebe neustále nosí „instantní zbraň“.

- Ano, zkoušeli jsme nanovo s berlí.

A kolik jste měli takto indisponovaných zkoušek?

- Jednu.

No tak doufám, že se to zranění přihodilo alespoň na jevišti.

- Ne. /stydlivě uhýbá pohledem/

Vy jste oproti předloze ve své inscenaci změnili pohlaví hlavních protagonistů, jak se vám – něžným dívkám – hrály násilnické povahy?

- Jo, docela dobrý. /smích/

- My jsme se v tom právě docela našly.
- Myslím si, že na začátku jsme s tím měly trochu problém.
- Ty jsi s tím měla problém?
- Já ne, ale celkově si myslím, že jsme to museli podpořit hudbou. Na prvním festivalu nám vyčetli, že jsme to měli málo násilné, přidali jsme nějaké věci, které nás trochu nakopávají. Od té doby se nám hraje dobře, jenom jsme se do toho musely dostat a být si v rolích jistější.

A co pánové? Jak jste si užívali množství rolí ženami věčně bitých a týraných mužů?

- Nevím, jak kluci, ale je pravda, že alespoň já jsem nikdy takovou roli nehrál. Ale na druhou stranu, ono je docela fajn, že všichni kluci se nakonec pomstí a že to vlastně jde na obě strany. Není to tak, že jen ony šikanují nás.
- Většinou ale dostáváte nakládačku vy.
- A pak se tam mlátíme i navzájem. /smích/

Takže to bylo tak, že zkoušky nakonec připomínaly spíš trénink boxu než divadlo?

- Ano.
- Když se na to podíváme zpětně, tak je zajímavé porovnat, co všechno jsme tam chtěli zrealizovat, a ten výsledný, proškrtaný kus. Třeba různé slow motiony jsme tam měli a tak.

A co znamená mandarinka v názvu? Proč jste měli potřebu to měnit?

- Říkali jsme si, že tam jde o přehození pohlaví.
- Přesně tak, je to prostě TEN pomeranč a TA mandarinka.
- Já myslím, že Ondra jednou tak přišel a jenom tak, úplně náhodně to řekl a my jsme se toho chytli a od té doby se to tak jmenuje.

Na kolik zkoušek jste Mechanickou mandarinku nazkušovali?

- Hodně.
- V září jsme začali zkoušet, premiéru jsme měli v březnu.
- (*Ondra zpoza pultu*) To není pravda, předtím jsme zkoušeli celý jeden rok.
- Ale to bylo distančně, to se nepočítá.
- Vždyť jsme po tom roce ani nic neměli.
- Během distančního roku vznikl scénář a na zkouškách už se pak jen upravovaly jednotlivé repliky podle toho, jak se nám hodily do scén.

-qído-

Někdo je řezanej a někdo řeže

Už při vstupu do sálu jsou diváci popoháněni „bachařkami“, které na ně ironicky až hrubě pokřikují urážlivé poznámky a snaží se jimi manipulovat. Tenhle začátek představení Mechanická mandarinka souboru Na poslední chvíli ze ZUŠ Ostrov slibuje unikátní zážitek typu imerzivního divadla. Když se ovšem diváci usadí, žádných dalších útoků ani kontaktů se už nedočkají. Hrdinka Alex k nám sice hovoří (jak časem zjistíme, patrně vypráví svůj příběh v ordinaci terapeuta), ale zůstává se svým příběhem uzavřena za čtvrtou stěnou.

Upřímně řečeno, fascinaci násilím moc nerozumím, a jako formu protestu proti establishmentu a boje za osobní svobodu považuju násilí za zbytečný extrémismus. Nicméně je fakt, že většina světové literatury (a kultury vůbec) se touto stránkou lidské osobnosti trvale a důkladně zabývá. Není třeba dodávat, že láká především mladé lidi. Možná právě zde lze hledat kořeny zájmu většinově ženského souboru, který si jako inspiraci pro svou inscenaci vybral předlohu A. Burgesse Mechanický pomeranč. Genderově pootočenou verzi v podobě Mechanické mandarinky upravil a režíroval Ondřej Šulc Králová a tím se myšlenky původní knižní předlohy / filmu) ukázaly jako velmi aktuální.

Současné feministické trendy i celková nálada ve společnosti, kde se diametrálně proměnily genderové role - žena se stává doslova machistickou a muž naopak nabývá femininní rysy - odpovídají energii, kterou čtveřice „sester“ v boji nasazuje. Násilí, které provozují pod vlivem kotejlu „mléko s noží“, se může zdát nepocho-pitelné a zbytečné, ale svým způsobem velmi výmluvně komentuje dnešní vykloubenou dobu, včetně temné stránky demokracie, která otevírá dveře výstřelkům sociopatů. Průběh příběhu, v němž se vůdkyně Alex, zprvu iniciátorka násilných akcí, proměňuje v rámci terapie v bytost neschopnou bránit se násilím (takže se z agresorky stává doslova obětí), ovšem nedává odpověď, zda a jak takovou situaci řešit. Heslo, které zazní na počátku, tedy Někdo je řezanej a někdo řeže, má pořád stejnou platnost, jen obrácená znaménka. A v samotném závěru se

ukazuje, že násilnické či manipulativní sklony lze přece velmi dobře využít v regulérním pracovním procesu (ať už v povolání policajtky, nebo pojišťovací agentky).

Je škoda, že v příběhu téměř absentuje důležitá charakteristika Alex, která má v knize a filmu důležitost. Protagonista násilí ventiluje konzumací umění, totiž poslechem Beethovena, a nakonec je klasickou hudbou doslova mučen. V tomto případě zůstává téma na okraji, a klasická hudba hraná na fiktivním gramofonu je nahrazena množstvím zvuků, které jsou přítomny jak na scéně (barely), tak za scénou, a rytmizují či dramaticky podtrhují konkrétní situace. Podobně zajímavým vkladem je využití projekce (televizní diskuse projektovaná na bílá trička hereček). Industriální prvky scény a zvuky přidávají zajímavé valéry, celková stylizace kusu je ovšem pro diváka občas matoucí. Jako by se tvůrci nemohli rozhodnout, zda to bude horror, tragédii či groteska. I když mnohé nasvědčuje grotesknosti, není důsledná. Vysoká stylizace je patrná u přesně dodržovaného „divného“ jazyka, který čerpá inspiraci z dnešního vyjasňování mladých, ale zároveň vytváří tajnou řeč. Nadsázka v postavách a situacích je pak nejpřehlasnější u postav silně defenzivních rodičů, kde nabývá až absurdních rozměrů. Výkon hlavní hrdinky (Barbora Netrhová) je naopak chvílemi výrazně psychologický. Jako celek tedy inscenace zanechá v divákovi ambivalentní pocity, a hlavně spoustu otázek. Ale tak to ostatně má být.

Jana Soprová

Vytrženo z diskuse

Jak to tedy bylo s tématem?

- Napínavé a propracované.
- Mně se líbilo, že nás už od začátku hnali dovnitř a vtáhli nás do představení ještě, než to začalo. Měl jsem z představení hroznou radost. Což zní teda trochu masochisticky... Ale dodalo mi to energii.

Jak to bylo s herectvím a autenticitou?

- Extrémně se mi líbila scéna léčby. Hodně tomu dopomáhaly barely, projekce a hlasy.
- Jediné s čím jsem měl problém bylo, že mi dialogy nepřišly přirozené.
- Mně se představení líbilo, ale byl jsem po celou dobu zmatený, jaké je přesné téma. Když už jsem měl pocit, že vím, tak jsem nevěděl, protože to utli a přešli do něčeho jiného. Vzal jsem si z toho, že každý čin má své následky a že se zlo a násilí ukrývá v každém z nás.
- Nevím kolik z vás četlo předlohu? Mechanický pomeranč, že jo. Totálně jsem viděl, jak to načetli. Používali typický slang. Dialogy byly možná nepřirozené, ale v těch slovech to nebylo, protože to bylo promyšlené.
- Potřebovala bych vědět, jaká je motivace holek k násilí.
- Já si myslím, že kdybych neviděla film, tak bych to nepochopila.
- Ani jsem to neviděla, ani nečetla. Takže jsem nevěděla, proč mají potřebu páchat to násilí.
- Pro mě tam z nějakého důvodu bylo hrozně silné genderové téma.

Štěpán Pácl

Vychází to z výrazné předlohy, knižní i filmové. Obojí pracuje s obrovskou stylizací. Teď tu máme další posun: k divadelnímu jazyku. To vzbuzuje očekávání. Je to vizuálně a esteticky semknuté - barely, hudba, konzervy - zmenšené barely. To vše je stylizace. Jsou tam možnosti silných obrazů, ale skrze ně se mi nedostává, o čem to vlastně je. Proč jsou to holky? Nemyslím, že byste to nevěděli, ale není to artikulované v detailech. Například slovní výrazy, ten slang. Je to vlastně až poezie, ale u vás se s nimi nakládá ledabyly. Příběh se odehrává v nějakém vymyšleném světě, ale u vás nevím, kde jsem. Mate mě to. Čili, je-li tam téma, tak zůstává někde upozaděné. Ale děkuji vám.

Jiřina Lhotská

Nedůslednost. Chvilí to vypadá jako velké drama a na-

jednou je to groteska. Klíč je v upřesnění žánrů, v daleko větší stylizaci. Ať divák ví, jak to má vnímat.

Viktorie Čermáková

Pochopit a vytvořit vysokou stylizaci je pro mladé herce strašně těžké. Byl by to obdivuhodný výkon přinejmenším té hlavní postavy. Umím si představit, kolik práce to pro všechny bylo. Ale povýšit ji do nějaké speciální stylizace je hrozný oříšek. Kudy na to jít?

Jana Soprová

Já chci ocenit posun v genderech. Byť nevím, jestli to není z nouze, že je v souboru víc holek než kluků. Vidím v tom syndrom dnešní společnosti. Ženy se pomužšují, z chlapů se stávají pejsci. Vnímala jsem to lehce futuristicky. Oceňuji prvky imerzivního divadla - vtažení diváků. Byly na začátku, ale pak se to vytratilo. Nenabádám k tomu, abyste mlátili diváky, ale nějaký náznak agrese k divákům by to udělal ještě sugestivnější.

Petr Váša

K genderu. Je trendem, že dívky mluví sprostě. A protože to moc neumí, tím víc tlačí na pilu. Hlavní postava mi přišla úžasná, když nechám stranou její artikulaci. Kdyby byla artikulace ještě horší, tak by to byl ještě větší punk. Téma: je to o nemotivovaném násilí, to je na tom palčivé. A vy jste nám to nabídla skrze nonverbální prostředky: tiky, šílený výraz apod. Jste ale tak výrazná, že ostatní válcujete. Připadalo mi to rozpracované, pak jsem zjistil, že to je hotové. Bylo to chaotické, ale na to, aby to byl punk, to bylo málo chaotické. Takže nevím jestli to dotáhnout nebo naopak zůstat jen u jakéhosi punkového gesta. Dnešek je zajímavý, protože jsme viděli dva příklady, co se stane, když si vybereme náročné téma.

Ondra, vedoucí souboru

Nemyslím si, že ta kniha je o nemotivovaném násilí, ale spíše o tom, že pro mladé lidi není ve společnosti místo.

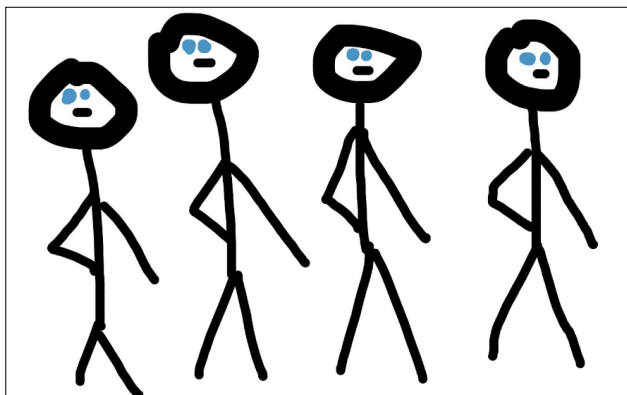
Jiřina Lhotská

Vy jste ve své inscenaci tu druhou stránku společnosti neměli vůbec zobrazenou.

-jam-

Máš velký problém

Seminář Klaunská existence

Jediná dochovaná fotka ze semináře

„Když budete mít problém, budu spokojená.“ byla první věta Jany Machalíkové, kterou jsem po svém příchodu na workshop Klaunské existence slyšela. Evidentně jsem byla v místnosti jediná, koho tato výhrušně znějící věta zaskočila. „Klaun bez problému neexistuje. Problém je náš denní chleba. Bude me zpátky objevovat své trapné já – všechny zlozvyky, které jste se dlouho odnaučovali, se zde znovu naučíte. Vráťte se domů a rodiče si řeknou: Kde je moje výchova?“

Seminaristé sedí v kroužku a představují se – malinko připomínají sezení Anonymních alkoholiků: „Ahoj, jsem Eva a mám problém. Měla se mnou přijet celá třída, ale na poslední chvíli to všichni odřekli.“ Nadšená lektorka Jany Machalíkové se zvyšuje úměrně se závažností problémů seminaristů: „A zvládneš to bez nich?“ ptá se Jana. Seminaristka se statečně usměje a odpoví: „Jo.“ Jana se zachmuří a chystá se něco namítnout, ale bystrá seminaristka se v mžiku opraví: „Jo, ale budu mít problém!“ Jana Machalíková je z traumat svých seminaristů nadšená.

„Přemýšlejte o tom, co se vám tady nejhoršího může stát.“ povzbuzuje lektorka účastníky. „Hlavně se nesnažte problém vyřešit. Klaun, který problém vyřešil, přestává být klaunem.“ Jana Machalíková poté vysvětluje 5 pravidel správného klauna * (kurzívou napsané vysvětlení je pouze interpretace těchto pravidel autorkou textu - je tedy možné, že není zcela přesné):

- 1) **Problém je náš chleba.** (Problems are our food.) Klaun si všímá problémů, které má. Klaun bez problému není klaunem.
- 2) **Klaun je král času.** (The clown is the king of time.) Klaun si každou otázku zopakuje v hlavě. Čas hraje klaunovi ve prospěch.
- 3) **Země je přítel.** (The ground is your friend.) Když se cítíme nepříjemně, máme tendenci problém „rozhýbat“. Klaun se

naopak snaží si problém co nejdéle udržet, ponechat tenzi v těle a ukázat problém pohledem.

4) **Musí zůstat otevřeno.** (Keep the door open.) Klaun reaguje na podněty.

5) **Divák potřebuje prostor.** (The audience needs their place.) Klaun se „neodbourává“, to divák interpretuje klaunovo snažení.

Všem předchozím bodům se během jednotlivých cvičení věnujeme podrobněji. První cvičení je známé všem: seminaristé stojí v kruhu a jeden z nich iniciuje pohyb, ostatní se snaží jej zrcadlit tak dokonale, aby na první pohled nebylo poznat, kdo iniciátorem pohybu je. Jana si pokaždé vybere jednoho ze seminaristů a položí mu záludnou otázku typu: „Co ztvárňujete za figuru? Proč máš nejraději figuru „strom“? Jak moc pevný je váš „strom“ na škále pevnosti?“ Otázky mají jediný cíl – dotazovanému pořádně zavařit mozek. „Klaun nesmí být nikdy chytřejší než divák. Jste největší „trubka“ v místnosti, ale nevíte o tom. Chcete být nejlepší a snažíte se obstát.“

Jana varuje před „obličejovými komentáři“, například pozvednutým obočím, pousmáním se, opravováním se. „Jsem tu správně? Dělá to dobře? Obstojím?“ To jsou otázky, které si klaun v duchu pokládá a přitom se dívá na ostatní. Důležitý je přitom pohled. Všechno, co klaun cítí, vyjadřuje pouze pohledem, každý svůj krok konzultuje s diváky, obličej má povolený a neměl by se sám sobě smát. „Odbouráváním bereme prostor divákovi. My máme problém, ovšem je to divák, kdo na něj reaguje.“

Seminaristé mají výrazy maturantů na potítku, se vší vážností se snaží důsledně plnit úkoly, které jim Jana Machalíková zadává - například zvednout se kolmo ze země na které leží, aniž by si pomáhali rukama nebo nohama; nebo ve skupině současně vyslovit pětislovný název sousoší, aniž by se na tom předem dohodli. Nemožné? Výborné, problém je na světě!

„Neustále čekejte, co se stane. Klaun zůstává otevřený, ale na všechny podněty se snaží reagovat tak, „aby obstál.““ Seminaristé se věnují dalším cvičením, která často známe z divadelní improvizace a obloukem se vracíme k základnímu problému klaunství: mít problém: „Náš klaun je to, kvůli čemu se nám známi za našimi zády smějí, ale neřeknou nám o tom, aby se nás nedotkli.“

„Máš velký problém.“ řekl mi šéfredaktor Honza Mrázek, když jsem si uvědomila, že jsem během návštěvy klaunského workshopu zapomněla na focení. Jana Machalíková by na mě byla pyšná!

-vrz-

Skłodovská-Bohdalová-Lhotská

Jsou ženy, které pohnuly historií. Mezi námi je jedna z nich. Jiřina. Po celý festival vás budeme zásobovat jejími fotografiemi, moudry vytrženými z diskuse, rozhovory s ní. A v této rubrice také texty od lidí, kterým tato dramatická výchovná Minerva McGonagallová změnila život. K lepšímu. První text dodal odchovanec jejího dramatika Vítek Malota.

S Jiřinou na věčné časy a nikdy jinak

Tehdy padlo ultimátum. Buď výtvarka nebo dramatik. Až na schodech „lidušky“ ze mě vypadlo, že tedy raději to divadlo. Stále to považuji za jedno z nejlepších rozhodnutí svého života. Sešlo se totiž více okolností, které způsobily, že za dveřmi učebny stála paní s nedlouhými blond vlasy – podala mi ruku a řekla: Ahoj Vítku, Já jsem Jiřina a budu tvoje úča. Nebýt ničivé povodně, která chudáka Jiřinu vyplavila z bytu v Kralupech, nebýt výhodné nabídky ke koupi domečku v Jihočeské vesnici Kladruby, nikdy bychom se takto nesetkali. Leč osud tomu chtěl – a tak jsem, nejen já, narazil na člověka, který měl bez přehánění změnit můj život.

Zkuste říct „měla babka čtyři jabka“, ale pokaždé jinak. Dobře si vzpomínám na tohle první cvičení. A zpětně vidím, že už u téhle drobničky bylo znát, jakým způsobem tahle naše nová úča pracuje. Nesmírně energicky, a přitom nikdy přehnaně, že by se toho malý člověk polekal. Každý dostal svůj čas. Nechtělo se ti? Nevadí. Nemluvíš a stydíš se zapojit? Nevadí. Trpělivě se tě budu ptát, a prostor vždy dostaneš. Takhle můžeš promlčet třeba dva roky – a o pár let později, už jako vousatý snědý muž Kuncl, budeš hrát s Jiřinou na jednom jevišti. Ona zkrátka vždycky věděla, co říct. Každého vnímala jako individuální osobnost, nikdy k nám nepřistupovala jako k další z mnoha skupin, které vedla (a že jich bylo), vždycky jsme si připadali výjimečně.

Jiřina Lhotská se od dětství věnovala recitaci. V 60. letech ji uhranul pražský Činoherní klub a jeho zlatá éra pod vedením Jaroslava Vostrého a Ladislava Smočka. Tehdy šlo o soubor nikoli hereckých hvězd, ale osobností, dokonalého souznění na jevišti – ostrov dokonalosti a volnosti v srdci komunistického Československa. I tohle okouzlení způsobilo, že ji to, byť o sobě říká, že je introvert, táhlo k divadelním prknům – v rolích, kde si na sebe obléká jiné postavy, se cítí svobodně. V praž-

ském souboru Máj takto ztvární mnoho rolí, pak pokračuje v mělnickém Novém divadle, a nastupuje na místo dramaturga KD Mělník. Tady si začala intenzivněji všimát, jaké divadlo se dělá pro děti, jaká představení hostují na „periferii“ a byla tak rozhořčena, že tímto svým rozhořčením přesvědčila i přijímací komisi na pražské DAMU, kam se přihlásila ke studiu Dramaturgie. Shodou okolností byl vedoucím ročníku Jaroslav Vostrý, ten, jehož Činoherní klub tak obdivovala. A právě jeho respekt si musela tvrdě vybojovat. Soustavnou prací, houževnatostí a vírou, že to, co dělá, má skutečně smysl. Soustředí se stále více na práci s Děťmi. Metodika dětské výchovy, jak ji známe dnes, tehdy neexistuje. V roce 1992 prof. Eva Machková zakládá Katedru Výchovné dramatiky na DAMU, Jiřina Lhotská u toho nemůže chybět. Jako odborná asistentka byla tehdy učitelkou mnoha vrstevnic a vrstevníků, kteří si doplňovali vzdělání v nově vzniklém oboru. To máme jednu celou generaci učitelů, kteří vychovávají další a další generace. A svůj důležitý díl na tom má – jo, Jiřina.

Posuňme se pár let dopředu. V roce 2002 přichází tisíciletá voda. Celá knihovna, všechny divadelní i rodinné fotografie skončili Jiřince pod nánosy vltavského bahna. Stála tehdy mezi tím vším se slzami v očích. Vladimír, její muž, skvělý chlap a nezapomenutelný chlap, ji chytil kolem ramen, krok sun krok, „Vltavo, Vltavo voděnko hluboká“ zapěl a začal s ní v tom bahně tančit...

Nebýt toho, pravděpodobně bych právě nemířil na Mladou scénu, nebyl bych spolu s Jiřinkou v porotě Dětské

pokračování na straně 10...

Qídovy zkomoleniny

*Kvido se mstí všem, kdo kdy zkomolil jeho jméno
aneb Poznej svého lektora*

Dávit Řízek
Vana Hoří Klová
Štěpil Plácal
Petr Váša (nelze zkomolit)
Klub Sněhulák
Volenka Sněhuláková
Pít Málo, tak!
Sleva Kapustová
Popel Králíček
Nákup Plínek
Kýchal Houston

Qído

...dokončení ze strany 9

scény a Wolkrova Prostějova... Navíc má jednu úžasnou vlastnost, dokáže žít tady a teď, nerada se rýpe v minulosti a nevzpomíná na „staré zlaté časy“. Snad i díky tomu pořád má mladým recitátorům a divadelníkům co říct. Stále se nechává překvapovat. Říká, že právě mladí lidé jsou pro ni zdrojem inspirace, od nich že se učí. Při rozborech jsem nikdy nezažil, že by hovořila bez empatie. Vždy mluví k věci, s citem k věku i zkušenostem protějšku. Neopomíná pedagogický rozměr dané práce, naopak je alergická na „zneužívání dětí za účelem uspokojení pedagogových ambicí“.

Krátký článek ani zdaleka nemůže pojmut všechno, co Jiřinka pro své blízké znamená, co znamená pro amatérské a dětské divadlo, co znamená pro recitaci. A těžko říct, zda by stačila celá kniha. Ta, která padá v tramvaji (její indiánské jméno – hádejte, jak vzniklo...), nepřestává být inspirací pro další a další divadelníky. Cenu Ministerstva kultury si málokdo zaslouží tak, jako ona. A přestože se bude vzpírat, vnuťte jí to! Zalamínujte, udělejte malou kapesní plaketu, kterou by se mohla prokazovat při příchodu do restauračních zařízení. A jestli jí to zajistí pivo zdarma, tak bude mít nějaký praktický užitek. O tituly, ceny a oficiality Jiřině totiž nikdy nešlo, je praktik tělem i duší. Nyní Praktický nositel Ceny Ministerstva kultury tělem i duší. Ta, která padá v tramvaji s Cenou Ministerstva kultury. Vážená paní laureátko, díky za vše!

VÍM

Pravda vyděsí!

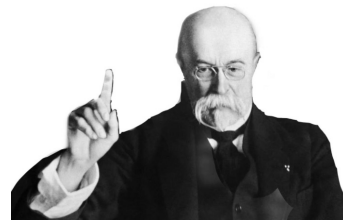
Co je základem hraní? No přece lhaní!

Obojí je totiž předstíráním skutečnosti.

Kdo lže, ten hraje.

Vzhledem k tomu, že se nacházíme mezi lidmi s větší či menší divadelní zkušeností, je nadmíru pravděpodobné, že se také na Mladé bude lhát ostošest.

Přisahám tedy na svou čest, že tyto lži pravdivě zachyťm, pojmenuji a uveřejním!

Lhaní ze slušnosti

Lež ze slušnosti se používá v případech, kdy druhého člověka nechceme naštvat, urazit či mu ublížit. Lež ze slušnosti se používá v případech, kdy je pravda příliš pravdivá.

Zaslechnuto první den:

„Nebojte, už tam budeme.“

„Ráda tě vidím.“

„Divák to nepozná.“

„Vojta na seminář určitě dorazí, jenom má asi zpoždění.“

„Nemusíte se obávat vyjádřit nesouhlas.“ (Jakub Hulák)

„Už nebudu dál zdržovat úvodními řečmi.“ (Jakub Hulák)

MEME

Když si na Wishi objednáš Thálii a přijde ti...

Kdo páchá Mladou na Malý?

Honza Mrázek, Veronika Zárubová, Jakub Jelínek, Kvido Lotrek, Vítek Marušák, David Slížek a další.

Neprochází jazikowou koregtůrou...